

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.008.02.2018
P/18/098

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Lublinie
ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin
T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11
llu@nik.gov.pl
Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/098 — Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w lecznictwie uzdrowiskowym
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2016 r. do 31 marca 2018 r. ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontrolerzy	1. Przemysław Fidecki, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LLU/55/2018 z dnia 17 kwietnia 2018 r.; 2. Edyta Kolano, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/64/2018 z dnia 9 maja 2018 r. (dowód: akta kontroli, tom I str. 3-4)
Jednostka kontrolowana	Zakład Leczniczy Uzdrowisko Nałęczów S.A., al. Stanisława Małachowskiego 5, 24-140 Nałęczów (dalej: <i>Spółka</i>)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zarząd Spółki w składzie: Piotr Hubert Marczyk — prezes Zarządu, Maciej Aleksander Markowski — członek Zarządu ² . (dowód: akta kontroli, tom I str. 8-17)

II. Ocena kontrolowanej działalności³

Ocena ogólna

W okresie objętym kontrolą, w ramach udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe, Spółka wykorzystywała do zabiegów fizjoterapeutycznych wody lecznicze — solanki (do kąpieli i inhalacji, co stanowiło 43,7% zabiegów bodźcowych ogółem), żel borowinowy i borowinę (do jontoforezy borowinowej — 20%), techniczny dwutlenek węgla (do kąpieli kwasowęglowych — 36,3%).

W ocenie NIK, żel borowinowy (wykorzystywany od stycznia 2016 r. do września 2017 r.) oraz techniczny dwutlenek węgla (w okresie objętym kontrolą) nie stanowiły naturalnych surowców leczniczych w rozumieniu art. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych⁴ oraz § 7 ust. 1 zarządzenia Nr 63/2016/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 29 czerwca 2016 r. w sprawie zawierania i realizacji umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe⁵.

Właściwości lecznicze tych produktów nie zostały potwierdzone w decyzjach Ministra Zdrowia, wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym. Zabiegi z wykorzystaniem tych

¹ Oraz okres wcześniejszy i późniejszy, jeżeli zaistniałe zdarzenia miały wpływ na kontrolowaną działalność.

² Od 16 grudnia 2015 r. do 6 czerwca 2016 r. Zarząd w składzie: Tomasz Kwiatkowski — prezes, Piotr Marczyk — członek; od 6 czerwca 2016 r. do 28 kwietnia 2017 r. Zarząd w składzie: Zbigniew Borkowski — prezes, Piotr Marczyk — członek, Mariusz Szmit — członek; od 28 kwietnia 2017 r. Zarząd w składzie: Piotr Marczyk — prezes, Maciej Markowski — członek, Mariusz Szmit — członek (do 18 sierpnia 2017 r.).

³ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 1056, ze zm. Dalej: *ustawa o lecznictwie uzdrowiskowym*.

⁵ Dalej: zarządzenie NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

produktów stanowiły 51% zabiegów bodźcowych finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia⁶.

Na podstawie umów zawartych z NFZ Spółka udzieliła świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe 12 868 pacjentom. W badanej próbie dokumentacji 90 pacjentów leczenia uzdrowiskowego dorosłych w przypadku 51 pacjentów (56,7%) stwierdzono niezgodności z niektórymi warunkami szczegółowymi obowiązującymi świadczeniodawców, wynikającymi z załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 23 lipca 2013 r. w sprawie świadczeń gwarantowanych z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego⁷ polegające na: przeprowadzeniu badania końcowego w terminie wcześniejszym niż 24 godziny przed wypisem (46,7% pacjentów z badanej próby), nieprzeprowadzeniu dziennie jednego zasadniczego zabiegu bodźcowego (15,6%), wykonania zabiegu „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” (93.3104) w basenie rehabilitacyjnym, w którym nie było wody leczniczej (16,7% pacjentów badanej próby). W pozostałym zakresie (39 badanych przypadków) dokumentacja potwierdzała udzielenie przez Spółkę świadczeń zgodnie z rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych. Ponadto, 68 pacjentom (z 90) wykonano zabiegi bodźcowe z wykorzystaniem produktów, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi, co stanowiło naruszenie wymogów określonych w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym i § 7 ust. 1 zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe.

NIK zwraca uwagę, że Spółka do 15 maja 2018 r. nie dostosowała zakładów lecznictwa uzdrowiskowego do niektórych warunków techniczno-organizacyjnych i lokalowych, wskazanych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 kwietnia 2012 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego⁸. W okresie objętym kontrolą Spółka prowadziła prace modernizacyjne, mające na celu dostosowanie wszystkich jednostek do wymogów ww. rozporządzenia, do 31 grudnia 2018 r.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Wykorzystywanie naturalnych surowców leczniczych w zakładach lecznictwa uzdrowiskowego

Opis stanu
faktycznego

1. W okresie objętym kontrolą Spółka figurowała w rejestrze podmiotów wykonujących działalność leczniczą prowadzonym przez Wojewodę Lubelskiego⁹ pod numerem 000000003159. Zgodnie z danymi księgi rejestrowej, według stanu na dzień 19 kwietnia 2018 r., Spółka prowadziła trzy zakłady lecznicze: *Zakład Leczniczy Uzdrowisko Nałęczów S.A. Szpital Kardiologiczny*¹⁰, *Zakład Leczniczy Uzdrowisko Nałęczów S.A. Zespół Sanatoriów*¹¹, *Zakład Leczniczy Uzdrowisko Nałęczów S.A. Zespół Lecznictwa Ambulatoryjnego*¹².

⁶ Dalej: NFZ.

⁷ Dz. U. z 2015 r. poz. 2027, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej: *rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych*.

⁸ Dz.U. z 2018 r., poz. 496. Dalej: *rozporządzenie w sprawie wymagań wobec zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego*.

⁹ Dalej: RPWDL.

¹⁰ Jednostki organizacyjne: Kardiologiczny Szpital Uzdrowiskowy.

¹¹ Jednostki organizacyjne: Sanatorium Uzdrowiskowe Książę Józef, Sanatorium Uzdrowiskowe Fortunat, Sanatorium Pawilon Angielski (rozpoczęło działalność 1 marca 2015 r.).

¹² Jednostki organizacyjne: *Zakład Przyrodolecznictwa, Przychodnia Uzdrowiskowa —Gabinety Specjalistyczne, Laboratorium Analityczne* (w okresie od 24 listopada 1998 r. do 29 września 2016 r. funkcjonowała w tym zakładzie także jednostka o nazwie *Zakład Rehabilitacji*).

W latach 2016-2018 (do zakończenia kontroli) Spółka złożyła pięć wniosków o wpis zmian w rejestrze, w tym trzy w 2016 r., jeden w styczniu 2018 r. i jeden w maju 2018 r. Zmiany dotyczyły głównie likwidacji i założenia komórek organizacyjnych w jednostkach zakładów lecznictwa uzdrowiskowego.

Do ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, o której mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, prowadzonej przez Naczelnego Lekarza Uzdrowiska dla województwa lubelskiego (dalej: NLU), według stanu na grudzień 2016 r., Spółka zgłosiła siedem zakładów lecznictwa uzdrowiskowego: Kardiologiczny Szpital Uzdrowiskowy (z oddziałami szpitala uzdrowiskowego traktowanymi jako szpital uzdrowiskowy¹³), Sanatorium Uzdrowiskowe „Książę Józef” (wraz z Oddziałem „Stare Łazienki”), Sanatorium Uzdrowiskowe „Fortunat”, Sanatorium Uzdrowiskowe „Jesienna Rezydencja”, Sanatorium Uzdrowiskowe „Pawilon Angielski”, Zakład Przyrodolecznicy, Przychodnię Uzdrowiskową. W ewidencji wykazano także posiadane przez Spółkę dwa urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego: pijalnię uzdrowiskową oraz basen rehabilitacyjny w kompleksie wodnym „Atrium”.

W latach 2016-2018 (do 31 marca) dyrektor ds. lecznictwa Spółki zgłosił do naczelnego lekarza uzdrowiska dwa wnioski dotyczące zmiany danych objętych ewidencją: z dnia 18 października 2016 r. (w związku z pismem naczelnego lekarza uzdrowiska z dnia 3 października 2016 r. z prośbą o aktualizację danych w formie wypełnionych druków ewidencyjnych dostępnych na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia) oraz z dnia 7 grudnia 2016 r. Zmiany danych w ewidencji dotyczące Spółki miały miejsce w październiku i grudniu 2016 r. Zmiana zgłoszona w grudniu 2016 r. dotyczyła głównie personelu medycznego udzielającego świadczeń z zakresu lecznictwa uzdrowiskowego. Zgłoszenia zmiany danych zawierały informacje, o których mowa w art. 27 ust. 2 pkt 1-6 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

W związku z pismem NLU do podmiotów prowadzących zakłady/urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego na terenie województwa lubelskiego (z 18 kwietnia 2018 r.), w którym zwrócił się o przysłanie wniosków o zmianę wpisu (w terminie do 25 maja 2018 r.), uzasadniając to potrzebą uaktualnienia i ujednolicenia ewidencji, trwającą aktualizacją operatów uzdrowiskowych w kraju oraz opracowaniem nowych druków ewidencyjnych zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, Spółka skierowała w dniu 28 maja 2018 r. (w trakcie kontroli) do NLU wnioski o aktualizację wpisu w ewidencji. Zgłoszone do ewidencji dane zostały przygotowane na podstawie regulaminu podmiotu leczniczego, przyjętego uchwałą Zarządu Spółki z dnia 25 maja 2018 r. oraz wniosku o zmianę wpisu do RPWDL. We wnioskach Spółka zgłosiła m.in. do ewidencji sześć zakładów lecznictwa uzdrowiskowego: Kardiologiczny Szpital Uzdrowiskowy, Sanatorium Uzdrowiskowe „Książę Józef” wraz z Oddziałem „Stare Łazienki”, Sanatorium Uzdrowiskowe „Fortunat” wraz z Oddziałem „Jesienna Rezydencja”, Sanatorium „Pawilon Angielski”, Zespół Rehabilitacji Medycznej z Zakładem Przyrodolecznictwem¹⁴, Przychodnię Uzdrowiskową — Gabinety Specjalistyczne.

Figurujące w ewidencji naczelnego lekarza uzdrowisk zakłady lecznictwa uzdrowiskowego zostały wcześniej zgłoszone do RPWDL jako jednostki organizacyjne lub komórki organizacyjne zakładów leczniczych.

W okresie objętym kontrolą obowiązywał w Spółce dokument o nazwie: *statut niepublicznego zakładu opieki zdrowotnej* (do 29 września 2016 r.) oraz regulaminy

¹³ W rozumieniu art. 6 pkt 1 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

¹⁴ Zakład przyrodolecznicy w rozumieniu art. 6 pkt 5 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

podmiotu leczniczego Zakład Leczniczy „Uzdrowisko Nałęczów S.A.: od 29 września 2016 r. do 31 grudnia 2017 r., od 1 stycznia 2018 r. do 31 maja 2018 r. i od 1 czerwca 2018 r.¹⁵. Spółka nie przedłożyła w trakcie kontroli NIK regulaminu/statutu obowiązującego przed 29 września 2016 r., co wyjaśniono tym, że nie odnaleziono go w archiwum Spółki.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 24-271; tom II str. 46, 174-235)

2. Potwierdzenie możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego na obszarze Uzdrowiska Nałęczów, zostało wydane przez Ministra Zdrowia w drodze decyzji nr 16 z dnia 6 stycznia 2009 r.¹⁶. W decyzji Minister ustalił choroby kardiologiczne i nadciśnienie za kierunki lecznicze dla uzdrowiska. W decyzji Minister stwierdził m.in., że uzdrowisko posiada udokumentowane źródło naturalnych surowców — swoistych, żelazistych wód leczniczych (ujęcie „Barbara”). Właściwości lecznicze wody z ujęcia „Barbara” zostały potwierdzone w świadectwie z dnia 15 października 2008 r., wydanym przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego — Państwowy Zakład Higieny, w którym m.in. określono, że systematyczne stosowanie tej wody w formie kuracji pitnych w określonej dziennej dawce może powodować korzystne działanie w różnych stanach chorobowych związanych z niedoborem tego składnika oraz w stanach osłabienia po infekcjach. Ze względu na łatwość utleniania się żelaza i wytrącania z wody w postaci nieaktywnych związków żelaza, zalecono dostarczanie wody do pijalni wprost z ujęcia z wykluczeniem kontaktu ze środowiskiem zewnętrznym i powietrzem atmosferycznym.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 272-292)

Rodzaj i zakres udzielanych świadczeń opieki zdrowotnej określony w badanych regulaminach Spółki był zgodny z kierunkami leczniczymi uzdrowiska Nałęczów (tj. chorób układu krążenia, w tym kardiologii).

(dowód: akta kontroli, tom I str. 116-188; tom II str. 200-235)

3. Spółka udzielała świadczeń gwarantowanych opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe na podstawie trzech umów zawartych z NFZ (wraz z aneksami) na lata: 2016, 2017 i 2018. Spółka realizowała świadczenia w następujących trzech zakresach: uzdrowiskowe leczenie ambulatoryjne dorosłych i dzieci, uzdrowiskowe leczenie szpitalne dorosłych, uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dorosłych.

Łączna wartość zawartych umów na lata 2016-2018 wyniosła 26 285 142 zł, w tym 8 762 754,00 zł na 2016 r.¹⁷ (wykonanie w kwocie 8 721 879,40 zł, tj. 99,5%), 8 695 998,00 zł na 2017 r.¹⁸ (8 542 857,30 zł, tj. 98,2%) i 8 826 390,00 zł na 2018 r.¹⁹ (wykonanie na koniec pierwszego kwartału 2018 r.: 2 055 181,00 zł; 23,3%). Odnosząc się do przyczyn niepełnego wykonania umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego w latach 2016-2017²⁰, prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że: *Rezerwowaniem miejsc na leczenie uzdrowiskowe u świadczeniodawców zajmuje się NFZ [...]. Informacje o pacjentach NFZ zgłasza podmiotom leczniczym na ok. 7 dni przed przyjazdem pacjenta [...]. Podmioty lecznicze nie mają możliwości kontaktowania się z pacjentami*

¹⁵ Regulamin przyjęty w trakcie kontroli NIK.

¹⁶ Wydanej na podstawie art. 40 ust. 2 i art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

¹⁷ Kody zakresu świadczeń: 08.6100.021.05, 08.6500.028.05, 08.1330.019.04, 08.9998.000.02, 08.9998.001.02, 08.9998.002.02.

¹⁸ Kody zakresu świadczeń: 08.6100.021.05, 08.6500.028.05, 08.1330.019.04, 08.9998.002.02.

¹⁹ Kody zakresu świadczeń: 08.6100.021.05, 08.6500.028.05, 08.1330.019.04, 08.9998.002.02.

²⁰ Kwota niewykonanej umowy zwiększyła się w 2017 r. w stosunku do 2016 r. (w 2016 r. niewykonanie umowy wyniosło 40.874,60 zł (0,5%), a w 2017 r. 153.140,70 zł (1,76%).

aby potwierdzić ich przyjazdy. Realizacja kontraktów na leczenie uzdrowskowe w Spółce była następująca: 2016 rok – wykonanie osobodni 95,45%, 2017 rok – wykonanie osobodni 95,90%. W 2017 roku w zakresie realizacji miejsc (skierowań) z umowy Spółka zrealizowała kontrakt na leczenie uzdrowskowe sanatoryjne na poziomie 97,07% a w zakresie osobodni w 95,9%. Jeśli chodzi o kontrakt na leczenie uzdrowskowe szpitalne, to w zakresie skierowań Spółka zrealizowała kontrakt na poziomie 95,29% a w zakresie osobodni w 93,84%. Różnica pomiędzy % realizacji kontraktu w ilości osób i ilości osobodni wynika z: późniejszych przyjazdów pacjentów, wcześniejszych wyjazdów pacjentów i nieuczestniczenia pacjentów w zabiegach w czasie pobytu na leczeniu.

Największą kwotę środków finansowych zakontraktowano na uzdrowskowe leczenie sanatoryjne dorosłych – 17 960 376,00 zł (2016: 6 053 796,00 zł, 2017: 5 899 866,00 zł, 2018: 6 006 714,00 zł)²¹. Zakontraktowane środki finansowe na uzdrowskowe leczenie szpitalne dorosłych wyniosły 7 599 858,00 zł (2016: 2 518 698,00 zł, 2017: 2 500 008,00 zł, 2018: 2 581 152,00 zł)²². W 2017 r., w stosunku do 2016 r., obniżyła się wartość kontraktu na uzdrowskowe leczenie sanatoryjne o 2,54%, a na leczenie szpitalne o 0,74%. Z kolei w 2018 r., w stosunku do 2017 r., wartość kontraktu wzrosła: na uzdrowskowe leczenie sanatoryjne o 1,81%, a na leczenie szpitalne o 3,25%.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 434-435; tom II str. 22, 239-414)

Zgodnie z wymogami określonymi w art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowskowym oraz § 7 ust. 1 zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowskowe zakłady lecznictwa uzdrowskowego Spółki do zabiegów bodźcowych wykorzystywały następujące naturalne surowce lecznicze:

- wodę leczniczą — solankę, pochodzącą z uzdrowsk: Połczyn-Zdrój, Konstancin-Jeziorna, Goczałkowice-Zdrój (Zabłocie), której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w świadectwach, wydanych na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowskowym oraz w decyzji Ministra Zdrowia o potwierdzeniu możliwości prowadzenia lecznictwa uzdrowskowego²³ w ww. uzdrowskach;
- borowinę, pochodzącą z uzdrowska Kamień Pomorski, której właściwości lecznicze zostały potwierdzone w ww. świadectwach i decyzji uzdrowskowej.

Zakłady lecznictwa uzdrowskowego Spółki do wykonywania zabiegów bodźcowych wykorzystywały także produkty, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi, tj. żel borowinowy oraz techniczny dwutlenek węgla.

Wody solankowe wykorzystywano do kąpieli oraz inhalacji²⁴, żel borowinowy i borowinę do jontoforezy borowinowej²⁵, techniczny dwutlenek węgla do mokrych oraz suchych kąpieli kwasowęglowych²⁶.

Do zabiegów fizjoterapeutycznych nie wykorzystywano wody leczniczej ze źródła „Barbara”. Woda ta, przydatna do zabiegów krenoterapii, wydawana w pijalni, była udostępniona kuracjom Uzdrawiska Nałęczów jako zabieg dodatkowy,

²¹ Wykonanie do końca marca 2018 r.: 13 277 775,70 zł (2016: 6 033 651,40 zł, 2017: 5 821 039,30 zł, 2018: 1 423 085,00 zł)

²² Wykonanie do końca marca 2018 r.: 5 537 206,00 zł (2016: 2 511 418,00 zł, 2017: 2 465 692,00 zł, 2018: 560 096,00 zł).

²³ Dalej: decyzja uzdrowskowa.

²⁴ Kąpiel solankowa częściowa — kod zabiegu według słownika ICD 9 (Międzynarodowej Klasyfikacji Procedur Medycznych opracowanej przez Światową Organizację Zdrowia): 93.3962, kąpiel solankowa całkowita (93.3963), inhalacje indywidualne ultradźwiękowe – solankowe (93.3905),

²⁵ Jontoforeza borowinowa (93.3959).

²⁶ Kąpiel kwasowęglowa (93.3966), sucha kąpiel kwasowęglowa w naturalnym CO₂ (93.3960).

nieewidencjonowany wśród zabiegów w ramach świadczeń gwarantowanych. Z zabiegów krenoterapii jako zabiegu dodatkowego, korzystali, nieodpłatnie za okazaniem karty pobytu, kuracjusze Spółki oraz odpłatnie kuracjusze z innych podmiotów.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że umowa zawarta z NFZ w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego nie przewidywała dotychczas realizacji zabiegu z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych w postaci krenoterapii (kuracja pitna — wody lecznicze) stosowanej trzy razy dziennie, głównie z uwagi na średnią wieku i stan przyjmowanych pacjentów oraz oczekiwania zgłaszane dotychczas przez pacjentów. Poinformował, że Spółka podejmie działania w celu uzyskania akceptacji przez NFZ stosowania ww. zabiegu, jako jednego z trzech zabiegów dziennie przysługujących pacjentom i aktualizacji zawartej umowy.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 305-306, 339-432; tom II str. 74-138, 239-413, 422)

W latach 2016-2018 (do 31 marca) Spółka zakupiła następujące surowce, które były wykorzystywane do zabiegów fizjoterapeutycznych określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe:

— wodę solankową zakupioną od podmiotów wydobywających naturalne surowce lecznicze na terenie uzdrowisk: Połczyn-Zdrój (według faktur VAT: *solanka połczyńska*, stawka podatku od towarów i usług 8%; 831,6 l) w 2016 r., Konstancin-Zdrój (3.600 l) w 2018 r., Goczałkowice Zdrój (według faktur VAT: *oryginalna solanka z Zabłocia*, stawka podatku od towarów i usług 8%; 26.280 l).

W dniu 5 sierpnia 2017 r. Spółka otrzymała bezpłatnie od podmiotu wydobywającego borowinę na obszarze uzdrowiska Kamień Pomorski 200 kg (w 20 kg wiadrach) materiału określonego jako *borowina*, z przeznaczeniem na testy, który wykorzystywano do jontoforezy borowinowej²⁷. W dniu 10 stycznia i 17 kwietnia 2018 r. Spółka zakupiła od ww. podmiotu 335 sztuk materiału wykazanego na fakturach jako *borowina uzdrowiskowa* (odpowiednio 175 i 160 sztuk po 400-450 g). Według wyjaśnień prezesa Zarządu była to borowina, która służyła do celów marketingowych. Stawka podatku od towarów i usług podana na ww. fakturach wynosiła 8%.

W dniu 28 maja 2018 r. (w trakcie kontroli NIK) Spółka zakupiła od tego samego podmiotu towar wykazany na fakturze jako *borowina drobno mielona* w ilości 240 kg w 20 kg wiadrach, przeznaczony do zabiegu jontoforezy borowinowej. Według faktury stawka podatku od towarów i usług wynosiła 8%²⁸.

W latach 2016-2018 (do 31 marca) Spółka zakupiła następujące produkty, które były wykorzystywane do zabiegów fizjoterapeutycznych określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe:

— żel borowinowy zakupiony od przedsiębiorcy w Busku Zdroju²⁹ (reumogel; 2.000 opakowań po 130 g każde); na fakturach określono towar jako *przeciwreumatyczny żel borowinowy*, opodatkowany stawką podatku od towarów i usług w wysokości 8%;

²⁷ Prezes Zarządu wyjaśnił, że ze względu na nieprowadzenie dokumentów rozchodu materiałów do zabiegów oraz brak magazynów wewnętrznych Spółka nie posiadała dowodów potwierdzających przyjęcie tego surowca do magazynu oraz wydawanie go do zabiegów.

²⁸ W dniu 5 czerwca 2018 r. Spółka wystawiła notę korygującą, zaakceptowaną przez sprzedawcę, na podstawie której skorygowano treść faktury poprzez dodanie zapisu: *Zgodnie z art. 41 ust. 2 i poz. 104 Załącznika nr 3 do ustawy o podatku od towarów i usług*. W świetle ww. przepisów ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług²⁸ stawka podatku w wysokości 8% obejmuje produkty uzdrowisk (bez napojów mineralnych) — wyłącznie: środki do kąpieli leczniczych: sól jodobromowa, szlam i ług; środki do okładów leczniczych, w tym kostki borowinowe; środki skoncentrowane do kuracji pitnej, w tym tabletki "ZUBER".

²⁹ Ostatnia data zakupu w badanym okresie do 30 marca 2018 r.: 12 marca 2018 r.

— techniczny dwutlenek węgla zakupiony od przedsiębiorstwa w Lublinie (951 butli po 30 kg każda). na fakturach określono towar jako *Butla CO₂ do 30 kg*, opodatkowany stawką podatku od towarów i usług w wysokości 23%

(dowód: akta kontroli, tom I str. 307-338; tom II str. 39-45, 64-72, 171)

4. Zabiegi wykonywane w Spółce w latach 2016-2018, zakwalifikowane jako zabiegi z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych w rozumieniu załącznika nr 4 do zarządzenia w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe³⁰, to: „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” (kod ICD 93.3104), „Inhalacje indywidualne ultradźwiękowe – solankowe” (93.3905), „Jontoforeza borowinowa” (93.3959), „Sucha kąpiel kwasowęglowa w naturalnym CO₂” (93.3960), „Kąpiel solankowa częściowa” (93.3962), „Kąpiel solankowa całkowita” (93.3963), „Kąpiel kwasowęglowa” (93.3966).

Zabieg „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” wykonywano w basenie rehabilitacyjnym w kompleksie „Atrium”, wypełnionym wodą nieposiadającą właściwości leczniczych. Do zabiegów „Sucha kąpiel kwasowęglowa w naturalnym CO₂” (93.3960) oraz „Kąpiel kwasowęglowa” (93.3966) wykorzystywano w latach 2016-2018 techniczny CO₂ zakupiony w butlach, który nie pochodził z naturalnych koncesjonowanych odwiertów (tj. nie był naturalnym surowcem leczniczym).

Do zabiegów „Jontoforeza borowinowa” (93.3959) wykorzystywano, od 1 stycznia 2016 r. do 30 września 2017 r., żel borowinowy (reumogel)³¹ oraz od 1 października 2017 r. borowinę. Reumogel był produktem przetworzonym. Spółka okazała certyfikat GMP Głównego Inspektora Farmaceutycznego wydany wytwórcy w dniu 15 września 2015 roku, który nie stanowił potwierdzenia właściwości leczniczych surowca w drodze świadectwa wydanego na podstawie art. 36 ust. 4 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym.

W dniu 2 października 2017 r. Spółka zawarła umowę z podmiotem wydobywającym borowinę na obszarze uzdrowiska Kamień Pomorski, dotyczącą zakupu borowiny suchej oczyszczonej (w workach) i drobnej mielonej (w wiadrach). Dostawca posiadał koncesję na eksploatację złoża. Borowina pochodząca ze złoża „Kamień Pomorski I” spełniała wymagania dla borowiny o właściwościach leczniczych na podstawie świadectwa wydanego 11 sierpnia 2008 r.³². Minister Zdrowia w decyzji z dnia 23 października 2009 r. potwierdzającej możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego wskazał, że uzdrowisko Kamień Pomorski posiada udokumentowane złoża naturalnych surowców — wód leczniczych i torfów leczniczych, w tym m.in. złożę borowiny „Kamień Pomorski I”.

W zabiegach: „Kąpiel solankowa częściowa” (93.3962), „Kąpiel solankowa całkowita” (93.3965), „Inhalacje indywidualne ultradźwiękowe – solankowe” (93.3905) używano wody solankowej: z Uzdrowiska Połczyn Zdrój (od 1 stycznia 2016 r. do 31 października 2016 r.) z ujęcia „Korona” w miejscowości Zabłocie-Solanka (w okresie od 1 listopada 2016 r. do 31 grudnia 2017 r.), oraz z Uzdrowiska Konstancin-Jeziorna (od 1 stycznia 2018 r. do czasu kontroli).

Dla wody solankowej z ujęcia „Korona” zostało wydane świadectwo potwierdzające jej właściwości lecznicze w dniu 27 października 2014 r. Minister Zdrowia wydał

³⁰ Oraz załącznika nr 5 do zarządzenia Nr 65/2014/DSM Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 10 października 2014 r.

³¹ Według informacji kierownika Zakładu Przyrodoleczniczego w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 30 września 2017 r.

³² W świadectwie stwierdzono m.in., że może być stosowana według wskazań lekarskich do zabiegów w formie okładów całkowitych lub częściowych, zawiązań, kąpeli oraz tamponów, a także wykorzystywana do produkcji pasty borowinowej udostępnianej poza uzdrowiskiem.

w dniu 3 lutego 2015 r. postanowienie, w którym uzupełnił decyzję uzdrowskową dla Uzdrowiska Goczałkowice Zdrój z dnia 7 stycznia 2015 r. i potwierdził właściwości lecznicze wody ze złoża „Zabłocie” pozyskiwanej z odwiertu „Korona” w miejscowości Zabłocie-Solanka³³.

Dla wody solankowej z Uzdrowiska Połczyn-Zdrój zostało wydane świadectwo potwierdzające jej właściwości lecznicze w dniu 7 kwietnia 2008 r., a następnie w dniu 20 kwietnia 2018 r.³⁴. Minister Zdrowia wydał w dniu 15 czerwca 2009 r. decyzję potwierdzającą możliwość prowadzenia lecznictwa uzdrowskowego na obszarze uznanym za uzdrowisko Połczyn-Zdrój, w której wskazano wodę leczniczą „Połczyn IG-1” jako naturalny surowiec i przywołano świadectwo z dnia 7 kwietnia 2008 r.

Świadectwo potwierdzające właściwości lecznicze wody solankowej z Konstancina-Jeziornej zostało wydane w dniu 27 czerwca 2008 r.³⁵. Lecznictwo uzdrowskowe na terenie Gminy Konstancin-Jeziorna było prowadzone na podstawie decyzji Ministra Zdrowia z dnia 20 lipca 2008 r., w której m.in. stwierdzono, że Uzdrowisko posiada udokumentowane złożo naturalnego surowca — wód leczniczych, których właściwości lecznicze zostały potwierdzone w ww. świadectwie z dnia 27 czerwca 2008 r.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 339-432; tom II str. 74-138)

W latach 2016-2018 (do końca marca) w Spółce wykonano 228 135 zabiegów bodźcowych ogółem, w tym 213 240 finansowane przez NFZ: 93 245 w 2016 r. (w tym 86 295 finansowanych z NFZ), 108 367 w 2017 r. (w tym 101 487 z NFZ) i 26 523 w 2018 r. (w tym 25 458 z NFZ). W łącznej liczbie 213 240 zabiegów w ramach świadczeń finansowanych z NFZ wykonano:

- 42 621 zabiegów jontoforezy borowinowej, w tym 31 400 z wykorzystaniem żelu borowinowego (reumogelu)³⁶ (14,7%) oraz 11 221 z wykorzystaniem borowiny³⁷ (5,3%);
- 77 338 zabiegów kąpieli kwasowęglowych mokrych i suchych z wykorzystaniem technicznego dwutlenku węgla³⁸, co stanowiło 36,3% zabiegów;
- 93 281 zabiegów inhalacji i kąpieli solankowych, z wykorzystaniem wód solankowych z terenów uzdrowisk³⁹, co stanowiło 43,7% zabiegów.

Ponadto, w latach 2016-2017 Spółka udzieliła 57 062 zabiegów wykazanych pod nazwą „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” (93.3104), które wykonano w basenie rehabilitacyjnym, bez użycia wody leczniczej.

Średnie zużycie naturalnych surowców leczniczych i produktów na jeden zabieg bodźcowy (łącznie dla zabiegów finansowych z NFZ i komercyjnych) wynosiło:

- żelu borowinowego i borowiny w jontoforezie borowinowej: 6,69 g w 2016 r., 9,97 g w 2017 r. i 16,71 g w 2018 r.; przyczyną wzrostu zużycia surowca było zastąpienie w zabiegach żelu borowinowego borowiną⁴⁰;

³³ W postanowieniu podano m.in., że woda może być wykorzystywana w terapii uzdrowskowej.

³⁴ W obydwu świadectwach stwierdzono m.in., że woda może być wykorzystywana w lecznictwie uzdrowskowym do indywidualnych kąpieli całkowitych lub częściowych „w wannach” oraz inhalacji według wskazań lekarskich

³⁵ Podano w nim m.in., że woda może być wykorzystywana do kąpieli leczniczych i inhalacji według wskazań lekarskich oraz do wytwarzania aerozolu inhalacyjnego na tężni.

³⁶ W tym: 16 446 zabiegów w 2016 r. i 14 954 w 2017 r.

³⁷ W tym: 5 595 zabiegów w 2017 r. i 5 626 w 2018 r.

³⁸ W tym: 32 832 w 2016 r., 35 427 w 2017 r. i 9 079 w 2018 r.

³⁹ W tym: 37 017 w 2016 r., 45 511 w 2017 r. i 10 753 w 2018 r.

- wody solankowej w inhalacjach: 0,01 l w latach 2016-2018 oraz w kąpielach solankowych: 0,16 l w 2016 r., 0,56 l w 2017 r. i 0,42 l w 2018 r.;
- gazu (dwutlenku węgla) w kąpielach kwasowęglowych: 0,35 kg w 2016 r., 0,32 kg w 2017 r. i 0,25 kg w 2018 r.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 1-9)

5. Spółka wykonywała badania mikrobiologiczne i fizykochemiczne wyłącznie własnego surowca naturalnego, tj. wody leczniczej ze źródła Barbara.

Eksplloatowane przez Spółkę ujęcia wody, które dostarczane były do pijalni uzdrowskiej, tj. woda lecznicza z odwiertu „Barbara”, woda ze źródła „Żelaziste-Celińskiego”, woda ze źródła „Miłość”, były kontrolowane przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Puławach pod względem sanitarno-higienicznym. Pod względem fizykochemicznym i mikrobiologicznym były badane w laboratorium zakładowym „Nałęczowianka”.

Uzdrowski basen rehabilitacyjny, zlokalizowany w kompleksie wodnym „Atrium” był napełniany wodą ze źródła „Miłość”, tj. wodą niebędącą wodą leczniczą. Dla basenu opracowano instrukcję funkcjonalną, w której m.in. określono: charakterystykę basenu, technologię uzdatniania wody, opis procesu uzdatniania wody, sposób monitorowania powietrza w hali basenowej oraz sposób monitorowania jakości wody⁴¹. W instrukcji m.in. podano, że monitorowanie wody odbywa się zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach⁴². Badanie jakości wody basenowej prowadzone było przez akredytowane laboratorium, według harmonogramu uzgodnionego z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Puławach. Wybrane do kontroli NIK wyniki badań próbek wody przeprowadzonych w kwietniu 2018 r. potwierdzały odpowiednie parametry fizykochemiczne wody i czystość pod względem mikrobiologicznym. Dla basenu w Spółce prowadzono książkę obsługi basenu (od 7 kwietnia 2016 r.), w której codziennie z określoną częstotliwością, dokonywano i rejestrowano wyniki pomiaru jakości wody na pływalni w zakresie: pH wody, potencjału redox, stężenia chloru wolnego, temperatury wody⁴³ oraz chloru związanego⁴⁴.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 567-589; tom II str. 171)

6. Zgodnie z § 18 rozporządzenia w sprawie wymagań wobec zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowskiego zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego należy dostosować do wymagań określonych w rozporządzeniu w terminie nie dłuższym niż do dnia 31 grudnia 2018 r.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in.: *Na początku kwietnia b.r. rozpoczęte zostały dwa zadania inwestycyjne: 1) „przebudowa pomieszczeń zakładu przyrodoleczniczego w sanatorium Fortunat”, z terminem zakończenia 13 czerwca 2018 r., 2) „przebudowa pomieszczeń zakładu przyrodoleczniczego w Uzdrowskim Szpitalu Kardiologicznym” z terminem zakończenia 23 lipca 2018 r. Są to terminy zakończenia tych zadań wynikające z umów, przy czym terminy te mogą ulec przesunięciu z powodów określonych w umowie, wynikających głównie z faktu*

⁴⁰ W 2018 r. wykonywano zabiegi tylko przy użyciu borowiny, w 2016 r. tylko przy użyciu żelu borowinowego. W 2017 r. borowinę wykorzystywano od października.

⁴¹ Zgodnie z § 14 pkt 5, w związku z § 15, rozporządzenia w sprawie wymagań wobec zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowskiego sposób eksploatacji basenu oraz sposób monitorowania jakości wody i powietrza hali basenowej powinna określać instrukcja funkcjonalna opracowana dla każdego basenu.

⁴² Dz. U. z 2015 r. poz. 2016.

⁴³ Nie rzadziej niż co 4 godziny w trakcie godzin użytkowania pływalni (podczas zmiany dziennej i nocnej).

⁴⁴ Nie rzadziej niż raz na dobę.

realizacji robót w obiektach czynnych. Podstawowym celem realizowanych inwestycji jest przede wszystkim zwiększenie ilości stanowisk zabiegowych, a tym samym możliwości wykonania zabiegów dla wszystkich kuracjuszy danego zakładu w miejscu pobytu.

W sanatorium Fortunat, po zakończeniu inwestycji będą między innymi 4 stanowiska do suchych kąpeli CO₂, 4 stanowiska łącznie (wirówki kończyn górnych i dolnych, wanny z hydromasażem) do zabiegów z wykorzystaniem solanki, 2 stanowiska do inhalacji borowinowych, pozostałych 12 stanowisk będzie wykorzystywanych do zabiegów fizykoterapeutycznych. W Uzdrowskim Szpitalu Kardiologicznym, po zakończeniu inwestycji będzie między innymi 5 stanowisk do suchych kąpeli CO₂, 6 stanowisk łącznie (wirówki kończyn górnych i dolnych, wanny z hydromasażem) do zabiegów z wykorzystaniem solanki, 2 stanowiska do inhalacji borowinowych, pozostałych 19 stanowisk będzie wykorzystywanych do zabiegów fizykoterapeutycznych.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 19-26)

Oględziny wybranych komórek organizacyjnych Zakładu Przyrodoleczniczego, tj. Działu Hydroterapii „Stare Łazienki”, Działu Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala, Działu Fizjoterapii „Pawilon Angielski” oraz pijalni uzdrowskiej⁴⁵, pod kątem zgodności z przepisami rozporządzenia w sprawie wymagań wobec zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowskiego, przeprowadzone w dniu 15 maja 2018 r.⁴⁶, wykazały m.in.:

- Brak sali wypoczynkowej w Dziale Fizjoterapii Szpitala, brak leżanek w Dziale Hydroterapii „Stare Łazienki” i Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski” oraz brak oddzielenia dla kobiet i mężczyzn sal wypoczynkowych w Dziale Hydroterapii „Stare Łazienki” i Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski”.
- Brak wywieszonych przepisów porządkowych dla korzystających z urządzeń w Dziale Hydroterapii „Stare Łazienki”, Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala i Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski”. Prezes wyjaśnił m.in.: *przepisy porządkowe mają charakter wydruku, w związku z tym zdarza się że ulegają zniszczeniu*. Ponowne oględziny przeprowadzone w dniu 23 maja 2018 r. wykazały, że przepisy porządkowe zostały umieszczone w widocznych miejscach w trzech ww. działach.
- Brak informacji o godzinach wykonywania zabiegów w Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala.
- Niesprawny w dniu oględzin elektryczny podgrzewacz wody w pijalni uzdrowskiej. Ponowne oględziny przeprowadzone w dniu 23 maja 2018 r. wykazały, że podgrzewacz został naprawiony.
- Niedostosowane do osób niepełnoprawnych wejście do toalety w pijalni uzdrowskiej.
- Mało widoczny regulamin porządkowy pijalni uzdrowskiej przed jednym wejściem (umieszczony na wysokości około 1 m nad ziemią) oraz brak regulaminu przed drugim wejściem.
- Niezgodne ze stanem faktycznym oznaczenie Źródła Celińskiego jako wody leczniczej w pijalni uzdrowskiej⁴⁷. W związku z oględzinami, w informacji

⁴⁵ Urządzenia lecznictwa uzdrowskiego.

⁴⁶ Przeprowadzono także ponowne oględziny w dniu 23 maja 2018 r.

⁴⁷ Kuracjusze mieli możliwość korzystania w pijalni z trzech ujęć wody (w tym ze źródła wody leczniczej „Barbara”), które były bezpośrednio doprowadzone na teren pijalni.

umieszczonej pod dystrybutorem wody ze źródła Celińskiego usunięto wyraz „lecznicza” i skorygowano wartość żelaza do poziomu wynikającego z ostatniej analizy fizykochemicznej – 9,8 mg/l.

Ponadto w trakcie oględzin stwierdzono, że:

- W paszportach technicznych urządzeń zlokalizowanych w Starych Łazienkach (wanny do hydromasażu i inhalatorium) oraz w Szpitalu Kardiologicznym (wanny do hydromasażu) brak było wpisanych numerów fabrycznych urządzeń umożliwiających ich identyfikację. Prezes wyjaśnił, że ze względu na wiek urządzeń oraz stałe zamocowanie wanien, bez możliwości przesunięcia, nie było fizycznej możliwości spisania numerów fabrycznych, ponieważ uległy zatarciu lub były nieczytelne.
- Brak było możliwości określenia rodzaju surowca/produktu, który wykorzystywano do zabiegów jontoforezy borowinowej w Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala oraz Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski” oraz jego terminu ważności przydatności do użycia.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 47-63, 143-146, 167-172)

7. Według danych zawartych w ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, przed ich aktualizacją zgłoszoną przez Spółkę w dniu 28 maja 2018 r. (stan: od grudnia 2016 r.) Zakład Przyrodolecznicy w Sanatorium „Pawilon Angielski” był zaopatrzony w dwa stanowiska do hydromasażu (według oględzin w dniu 15 maja 2018 r. były trzy wanny do kąpieli solankowych całkowitych i dwie do kąpieli częściowych). Dane w ewidencji, dotyczące działów Zakładu Przyrodolecznicy w Szpitalu Kardiologicznym, wskazywały, że funkcjonują tam działy kinezyterapii, balneoterapii i fizykoterapii (według oględzin był tam Dział Fizjoterapii).

Według danych w ewidencji w dziale hydroterapii i dziale kąpieli leczniczych wannowych w Starych Łazienkach były dwa stanowiska do masażu wirowego kończyn dolnych (według oględzin: trzy), dwa do masażu wirowego kończyn górnych (według oględzin: dwa), trzy do kąpieli kwasowęglowych mokrych (według oględzin: cztery) i jedno do kąpieli kwasowęglowej suchej (jedno według oględzin), a także jeden inhalator ultradźwiękowy (według oględzin: trzy).

W dniu 28 maja 2018 r. Spółka złożyła wniosek o aktualizację danych w ewidencji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego, w którym zgłoszono tylko informację o działach i adresach Zakładu Przyrodolecznicy (Zespołu Rehabilitacji Leczniczej z Zakładem Przyrodolecznym), nie zgłoszono zaś innych danych, m.in. dotyczących liczby stanowisk zabiegowych, aparatury, itp.

W świetle wyjaśnienia dyrektor ds. medycznych podmiot leczniczy nie ma obowiązku zgłaszania do ewidencji zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego oraz aktualizowania informacji o posiadanym wyposażeniu do wykonywania zabiegów, a także zgłaszania innych danych niż te, które bezpośrednio wynikają z przepisów art. 27 ust. 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym. Szczegółowe dane w ewidencji z grudnia 2016 r. wynikały zaś z przekazania przez Spółkę tych danych na podstawie żądania NLU.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 242-258; tom II str. 47-58, 417-419)

8. W Spółce nie opracowywano procedur wewnętrznych w zakresie utylizacji odpadów borowiny. Spółka nie posiadała umowy na odbiór/utylizację odpadów borowiny. Prezes Zarządu wyjaśnił, że borowina, wykorzystywana do zabiegów jontoforezy borowinowej, zużywała się całkowicie w trakcie zabiegu.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 305-306)

9. Woda solankowa była przewożona do Spółki za pośrednictwem kuriera w plastikowych pojemnikach (w zależności od dostawcy od 5 l do 25 l), reumogel w opakowaniach (130 g). Borowina, dostarczana przez kuriera, była pakowana w wiadra o pojemności 20 l.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że surowce niezbędne do świadczenia zabiegów bodźcowych przechowywane były w wyznaczonych miejscach w obiektach spółki. Woda solankowa, przechowywana w Starych Łazienkach, była rozwożona transportem wewnętrznym do miejsc świadczenia usług, w których ją wykorzystywano. Reumogel był przechowywany w Szpitalu Kardiologicznym i z tego miejsca był rozwożony transportem wewnętrznym do miejsc świadczenia usług, w których był wykorzystywany. Borowinę przechowywano w obiekcie Werandki i w ten sam sposób przewożono do miejsc świadczenia usług, w których była wykorzystywana.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 305-306; tom II str. 170)

10. W okresie objętym kontrolą Spółka udzieliła 12 868 pacjentom świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecznictwo uzdrowskie, finansowanych przez NFZ (w tym: 5 729 w 2016 r., 5 465 w 2017 r. i 1 674 do 30 marca 2018 r.). W zakresie uzdrowskiego leczenia sanatoryjnego dorosłych udzielono świadczeń 9 821 pacjentom (76,3%), uzdrowskiego leczenia szpitalnego dorosłych — 2 994 (23,3%), uzdrowskiego leczenia ambulatoryjnego dorosłych i dzieci — 53 (0,4%).

(dowód: akta kontroli, tom I str. 433)

Badanie dokumentacji medycznej wybranej losowo próby 90 pacjentów leczenia uzdrowskiego dorosłych finansowanego przez NFZ w latach 2016-2018 (w tym 45 — leczenie szpitalne, 45 — leczenie uzdrowskie) wykazało m.in., że u 39 pacjentów wykonano świadczenia zgodnie z załącznikiem nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych. W przypadku 51 pacjentów stwierdzono niezgodności z niektórymi warunkami szczegółowymi obowiązującymi świadczeniodawców, wynikającymi z załącznika nr 1 do ww. rozporządzenia, wskazane w dalszej części wystąpienia, polegające na:

- przeprowadzeniu badania końcowego pacjenta w terminie wcześniejszym niż 24 godziny przed wypisem w 42 przypadkach (tj. 46,7% badanej próby); w przypadku 16 pacjentów badanie końcowe przeprowadzono w piątek, a wyjechali oni w poniedziałek.
- nieprzeprowadzeniu dziennie w 14 przypadkach (15,6%) jednego zasadniczego zabiegu bodźcowego z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych;
- wykonania u 15 pacjentów (16,7% badanej próby) zabiegu pod nazwą „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” (93.3104) w basenie rehabilitacyjnym, w którym nie było wody leczniczej.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 147-165)

11. W Spółce nie korzystano z usług podwykonawców przy realizacji zabiegów bodźcowych.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 305-306; tom II str. 239-413)

12. W objętym kontrolą okresie Spółka posiadała ważne umowy ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, obejmujące szkody będące następstwem udzielania

świadczeń zdrowotnych albo niezgodnego z prawem zaniechania udzielania świadczeń zdrowotnych⁴⁸.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 18-23)

13. W okresie objętym kontrolą naczelny lekarz uzdrowiska przeprowadził w Spółce 10 kontroli. Kontrole były prowadzone przede wszystkim w zakresie realizacji prowadzonych przez Spółkę świadczeń z lecznictwa uzdrowiskowego.

W 2017 r. (styczeń) kontrolą objęto pijalnię uzdrowiskową. W zaleceniach pokontrolnych pijalni stwierdzono konieczność umieszczenia przy wejściu do pijalni regulaminu korzystania z pijalni, zalecenie zostało wykonane. W 2016 r. (czerwiec) oraz w 2017 r. (maj) skontrolowano basen rehabilitacyjny. Nie stwierdzono nieprawidłowości i nie wydano zaleceń. Podczas kontroli sanatoriów, przeprowadzonej w listopadzie 2016 r., stwierdzono nieodpowiednie kwalifikowanie zabiegów wykonywanych w kompleksie basenowym „Atrium” jako zabiegu balneologicznego. Zalecenia zostały zrealizowane.

Podczas kontroli sanatoriów, przeprowadzonej w listopadzie 2017 r., NLU stwierdził m.in. brak tablic informacyjnych o czasie i rodzaju zabiegu w Zakładzie Przyrodoleczniczym Sanatorium „Fortuna”, a także brak wyodrębnionego pomieszczenia na solankę, która była składowana w jednym z gabinetów hydroterapii i zalecił usunięcie stwierdzonych uchybień. Zalecenia wykonano.

Dwie kontrole przeprowadzone przez NLU w 2018 r. (marzec i kwiecień) dotyczyły m.in. dostosowania do wymogów rozporządzenia w sprawie wymagań wobec zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego. Przeprowadzono je w Sanatorium Uzdrowiskowym Książę Józef wraz z oddziałem Stare Łazienki oraz w Szpitalu Kardiologicznym. Kontrola w Szpitalu wykazała m.in., że w gabinecie hydroterapii brak było wanny do zabiegów hydroterapii, przy gabinecie fizjoterapii nie było informacji o wykonywanych zabiegach oraz brak sal wypoczynkowych po kąpielach leczniczych. Zalecono m.in. uzupełnienie braków do 31 grudnia 2018 r. oraz dalszą modernizację bazy zabiegowej Zakładu Przyrodoleczniczego w Szpitalu. W trakcie kontroli NIK Spółka prowadziła prace dostosowawcze pod kątem spełniania wymogów rozporządzenia w sprawie wymagań wobec zakładów i urzędzeń lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 10-13)

14. W badanym okresie NFZ przeprowadził w Spółce dwie kontrole w 2017 r. (marzec i wrzesień), dotyczące stanu faktycznego zatrudnienia personelu medycznego, specjalizacji wymaganej, liczby wykonywanych zabiegów oraz rodzaju wykonywanych zabiegów i prawidłowości ich wykonania. Nie stwierdzono uchybień w tym zakresie. Kontrole nie dotyczyły wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 10-13)

15. W okresie objętym kontrolą Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Puławach (PPIS) przeprowadził w Spółce 57 kontroli⁴⁹. Kontrole nie dotyczyły prawidłowości wykorzystywania naturalnych surowców leczniczych w leczeniu uzdrowiskowym.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 31-38)

⁴⁸ Podmiot leczniczy zobowiązany był zawrzeć takie umowy na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 4 ustawy o działalności leczniczej.

⁴⁹ Z wyłączeniem kontroli, o których mowa w punkcie 1.16 wystąpienia.

16. Spółka eksploatowała wodę leczniczą z odwiertu „Barbara” oraz wodę (niebędącą wodą leczniczą) ze źródła „Żelaziste-Celińskiego” na podstawie koncesji udzielonej przez Marszałka Województwa Lubelskiego, w dniu 28 lutego 2013 r., na okres 30 lat, tj. od 29 kwietnia 2013 r. do 28 kwietnia 2043 r. Spółka eksploatowała także, do celów użytkowych, na podstawie pozwolenia wodnoprawnego Starosty Puławskiego z dnia 9 października 2012 r. (udzielonego do dnia 31 grudnia 2032 r.), wodę ze źródła „Miłość” w Nałęczowie.

W latach 2016-2018 PPIS przeprowadził w Spółce trzy bieżące kontrole dotyczące stanu sanitarno-higienicznego i technicznego urządzeń wodnych oraz dokumentacji związanej z eksploatacją ujęcia wody (listopad 2016 r., październik 2017 r., marzec 2018 r.). Kontrole dotyczyły ujęcia wodociągu lokalnego Spółki. Nie stwierdzono nieprawidłowości w eksploatacji ujęcia wody.

W okresie objętym kontrolą Uzdrowski Zakład Górniczy był dwukrotnie kontrolowany przez Okręgowy Urząd Górniczy w Lublinie (wrzesień 2016 r., październik 2017 r.) oraz jeden raz przez Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach (marzec 2017 r.). W wyniku kontroli Okręgowego Urzędu Górniczego nie wykazano nieprawidłowości i nie wydano zaleceń pokontrolnych. Podano m.in., że w Zakładzie Górniczym wykonane zostały badania własności fizykochemicznych wód oraz bakteriologiczne dla źródła „Barbara” i „Żelaziste-Celińskiego” (nie stwierdzono pogorszenia jakości wód). W wyniku kontroli Wyższego Urzędu Górniczego zalecono zniwelowanie punktu odniesienia pomiarów depresji eksploatacyjnej w otworze „Barbara”. Zalecenia zostały wykonane.

Wody poddawane były systematycznym kontrolnym badaniom wykonywanym w laboratorium zakładowym „Nałęczowianka”: dwa razy w miesiącu pod kątem zawartości żelaza Fe^{2+} i mikrobiologicznym na obecność bakterii, raz w miesiącu pod kątem poziomu anionu HCO_3 , raz w roku dokonywana była analiza fizykochemiczna wody. Kontrola wybranych losowo miesięcznych i rocznych raportów badań kontrolnych wód (lipiec 2016, lipiec 2017 i styczeń 2018 r., roczne za 2016 i 2017 rok) potwierdziła wykonanie badań. Badania w laboratorium próbek z pijalni z ujęć Barbara, Celiński i Miłość w dniu 4 i 22 lipca 2016 r., 11 i 28 lipca 2017 r. oraz 3 i 30 stycznia 2018 r. (wybranych dla kontroli NIK miesiącach) wykazały brak w badanych próbkach bakterii *E. coli*, grupy coli i enterokoków fekalnych. Wyniki badań wskazywały także, że stężenie żelaza w wodzie z ujęcia „Barbara” wynosiło powyżej 10 mg/l, tj. woda spełniała wymogi wody swoistej (słabo zmineralizowanej) żelazistej dla wód podziemnych leczniczych.

Uzdrowski Zakład Górniczy nie sprzedawał naturalnych surowców leczniczych, tj. wody ze źródła „Barbara”, innym podmiotom, w tym podmiotom gospodarczym.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 436-508)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2016-2018 (do 31 marca) Spółka wykonała 108 738 zabiegów bodźcowych (określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowskie) z wykorzystaniem produktów, które nie były naturalnymi surowcami leczniczymi, tj.:

— 77 338 z wykorzystaniem technicznego dwutlenku węgla do kąpieli kwasowęglowych mokrych (kod ICD 9: 93.3966) i suchych (93.3960) — zabiegi te stanowiły 36,3% zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ⁵⁰;

⁵⁰ 213 240.

— 31 400 z wykorzystaniem żelu borowinowego do jontoforezy borowinowej (93.3959) — zabiegi te stanowiły 14,7% zabiegów bodźcowych finansowanych przez NFZ.

Powyższe produkty nie były naturalnymi surowcami leczniczymi w rozumieniu przepisu art. 2 pkt 1 lit. a ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym oraz § 7 ust. 1 zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecznictwo uzdrowiskowe. Ich właściwości lecznicze nie zostały potwierdzone w decyzjach Ministra Zdrowia, wydanych na podstawie art. 40 ust. 2 w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym. W § 2 ust. 4 ww. zarządzenia określono, że naturalnymi surowcami leczniczymi są gazy lecznicze i kopaliny lecznicze, w tym wody lecznicze i peloidy, których właściwości lecznicze zostały potwierdzone w ww. decyzji Ministra Zdrowia.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że stosowanie żelu borowinowego spowodowane było wprowadzeniem w błąd przez producenta. W trakcie kontroli NIK prezes Zarządu przekazał opinie krajowego konsultanta w dziedzinie balneologii i medycyny fizykalnej z 26 marca 2014 roku oraz kierownika Zakładu Tworzyw Uzdrawiskowych Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego — Państwowego Zakładu Higieny z 25 marca 2014 r., z których wynikało m.in., że dwutlenek węgla jest związkiem chemicznym, a nie mieszaniną różnych związków, jakimi są wody lecznicze czy peloidy; jego biochemiczne oddziaływanie na organizm człowieka jest uwarunkowane tylko jego stężeniem, a nie pochodzeniem, w związku z czym brak jest uzasadnienia medycznego i ustawowego dla wymogu, aby we wszystkich uzdrowiskach stosowany był tylko dwutlenek węgla wydobywany z naturalnych ekshalacji.

NIK stwierdza, że aktualnie obowiązujące przepisy nie pozwalają uznać za naturalny surowiec leczniczy dwutlenku węgla, który nie pochodzi z naturalnych koncesjonowanych odwiertów.

Badanie dokumentacji medycznej wybranej losowo próby 90 pacjentów uzdrowiskowego leczenia sanatoryjnego dorosłych, finansowanego przez NFZ w latach 2016-2018, wykazało, że w przypadku 57 pacjentów (63,3%)⁵¹ wykonano, jako jeden z zabiegów fizjoterapeutycznych, kąpiel kwasowęglową (suchą lub mokrą) z użyciem technicznego dwutlenku węgla (przy czym u 30⁵² pacjentów zabieg ten stanowił, co najmniej raz, jedyny zabieg bodźcowy⁵³ dziennie); w przypadku 24 pacjentów⁵⁴ (26,7%) — jontoforezę borowinową z użyciem żelu borowinowego (przy czym u 21⁵⁵ pacjentów zabieg ten stanowił, co najmniej raz, jedyny zabieg bodźcowy dziennie).

⁵¹ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 3119/2016, 10714/2016, 20951/2016, 26223/2016, 6078/2016, 12632/2016, 14889/2016, 16827/2016, 18737/2016, 168/2017, 2637/2017, 4600/2017, 16563/2017, 6167/2017, 7767/2017, 9305/2017, 10876/2017, 12669/2017, 13954/2017, 20484/2017, 2993/2018, 1471/2018, 231/2018, 2798/2018, 2962/2018, 4190/2018, 4137/2018, 4240/2018, 4330/2018, 1409/2018, 31/2018, 75/2018, 1342/2018, 2884/2018, 22512/2017, 27385/2017, 19/2016, 7416/2016, 27742/2016, 4831/2016, 7410/2016, 22520/2016, 1456/2017, 2914/2017, 12552/2017, 18222/2017, 25885/2017, 7901/2017, 22245/2017, 1322/2018, 119/2018, 3032/2018, 1599/2018, 415/2018, 4256/2018, 1493/2018, 2886/2018.

⁵² Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 10714/2016, 14889/2016, 168/2017, 2637/2017, 16563/2017, 7767/2017, 13954/2017, 20484/2017, 2993/2018, 2798/2018, 2962/2018, 4190/2018, 4137/2018, 4330/2018, 1409/2018, 31/2018, 75/2018, 2884/2018, 27385/2017, 7416/2016, 4831/2016, 7410/2016, 22520/2016, 2914/2017, 25885/2017, 7901/2017, 22245/2017, 4256/2018, 1493/2018, 2886/2018

⁵³ Tj. z wykorzystaniem naturalnego surowca leczniczego.

⁵⁴ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 3119/2016, 26223/2016, 7488/2016, 10795/2016, 12632/2016, 18737/2016, 24765/2016, 2637/2017, 16563/2017, 6167/2017, 9305/2017, 10876/2017, 12669/2017, 18411/2017, 20484/2017, 6357/2016, 6378/2016, 27923/2016, 27914/2016, 22520/2016, 1456/2017, 4814/2017, 23784/2017, 14804/2017.

⁵⁵ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 26223/2016, 7488/2016, 10795/2016, 12632/2016, 18737/2016, 24765/2016, 2637/2017, 16563/2017, 6167/2017, 9305/2017, 10876/2017, 18411/2017,

(dowód: akta kontroli, tom I str. 305; tom II str. 19-30, 139-142, 147-165)

2. Badanie dokumentacji medycznej wybranej losowo próby 90 pacjentów leczenia uzdrowskiego dorosłych, finansowanego przez NFZ, wykazało niezgodności z niektórymi warunkami szczegółowymi obowiązującymi świadczeniodawców, wynikającymi z załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych⁵⁶, dotyczące ogółem 51 pacjentów w badanej próbie (56,7%), polegające na:

— Przeprowadzeniu badania końcowego pacjenta w terminie wcześniejszym niż 24 godziny przed wypisem u 42 pacjentów⁵⁷ (tj. 46,7% badanej próby), co było niezgodne z wymogiem określonym w części A lub B załącznika nr 1 do rozporządzenia, określonym liczbą porządkową 2 w kolumnie trzeciej — odpowiednio w punkcie 4 lit. c i 2 lit. c.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że przeprowadzanie badań końcowych w terminie wcześniejszym niż wymagany wynikało z nieobecności lekarzy, związanej z dyżurami i dniami wolnymi od pracy. Z uwagi na to, że zakończenia turnusów miały miejsce w poniedziałki, a sobota i niedziela była dniem wolnym od pracy dla lekarza prowadzącego (w tych dniach dostępny był tylko lekarz dyżurny), pacjenci badani byli w piątek, a ponieważ lekarz nie był w stanie przebadać kilkudziesięciu pacjentów jednego dnia, w nielicznych przypadkach zdarzało się, że pacjenci byli badani także w czwartek.

— Nieprzeprowadzeniu dziennie u 14 pacjentów⁵⁸ w badanej próbie (15,6%) jednego zasadniczego zabiegu bodźcowego z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych⁵⁹, co było niezgodne z wymogiem określonym w części A lub B załącznika nr 1 do rozporządzenia, określonym liczbą porządkową 2 w kolumnie trzeciej — odpowiednio w punkcie 10 lit. a i 8 lit. a.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że wynikało to ze zgłaszania przez pacjentów dolegliwości w dniu zabiegu i braku możliwości zapewnienia innego zabiegu w tym samym dniu oraz późniejszymi przyjazdami lub wcześniejszymi wyjazdami pacjentów. Podał także, że w celu umożliwienia pacjentowi skorzystania z zabiegu, pacjentom, którzy nie pojawiają się na zabiegu (pomimo, że personel przypomina o godzinach zabiegów), Spółka stara się uzupełnić zabiegi do liczby wymaganej przez NFZ, wskazując inne godziny i dni.

6357/2016, 6378/2016, 27923/2016, 27914/2016, 22520/2016, 1456/2017, 4814/2017, 23784/2017, 14804/2017.

⁵⁶ Załącznik nr 1: Warunki szczegółowe, jakie powinni spełniać świadczeniodawcy przy udzielaniu świadczeń gwarantowanych — uzdrowskie leczenie szpitalne, sanatoryjne i ambulatoryjne dzieci i dorosłych. Punkt A: Warunki szczegółowe, jakie powinni spełniać świadczeniodawcy przy udzielaniu świadczeń gwarantowanych — uzdrowskie leczenie szpitalne dzieci i dorosłych. Punkt B: Warunki szczegółowe, jakie powinni spełniać świadczeniodawcy przy udzielaniu świadczeń gwarantowanych — uzdrowskie leczenie sanatoryjne dzieci i dorosłych.

⁵⁷ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 27723/2016, 27742/2016, 27772/2016, 27914/2016, 4831/2016, 7410/2016, 12552/2017, 18222/2017, 25885/2017, 4814/2017, 9578/2017, 22245/2017, 24276/2017, 4371/2018, 3032/2018, 415/2018, 335/2018, 236/2018, 4256/2018, 1493/2018, 4141/2018, 2886/2018, 2750/2018, 500/2016, 4636/2016, 10714/2016, 20951/2016, 10795/2016, 16827/2016, 2476/2016, 16563/2017, 10876/2017, 12669/2017, 27385/2017, 2884/2018, 1342/2018, 120/2018, 75/2018, 31/2018, 1409/2018, 4190/2018, 2993/2018. W przypadku 16 pacjentów badanie końcowe przeprowadzono w piątek, a wyjechali oni w poniedziałek (9578/2017, 4256/2018, 2886/2018, 2750/2018, 500/2016, 4636/2016, 10714/2016, 10795/2016, 16827/2016, 24765/2016, 12669/2017, 2884/2018, 1342/2018, 1409/2018, 4190/2018, 2993/2018).

⁵⁸ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 6357/2016, 12625/2016, 27723/2016, 27914/2016, 22520/2016, 12552/2017, 4256/2018, 10795/2016, 24765/2016, 4600/2017, 10876/2017, 12669/2017, 24169/2017, 27385/2017.

⁵⁹ Przy czym w dokumentacji medycznej tych pacjentów brak było informacji o dolegliwościach, które mogły mieć związek z nieobecnością podczas zabiegów.

Na koniec 2017 r., po dokonaniu analizy nieodbytych zabiegów przez pacjentów uzdrowiskowych oraz mając na uwadze konsekwencje finansowe wynikające z niezrealizowania przez pacjentów pełnego zakresu świadczeń, Zarząd Spółki wprowadził w regulaminie podmiotu leczniczego przepisy umożliwiające pobieranie od pacjentów opłat dodatkowych wynikających z niezrealizowania pełnego zakresu świadczeń⁶⁰.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 14-26, 147-165, 415-416)

3. W wyniku badania próby dokumentacji 90 pacjentów stwierdzono niezgodność zabiegu, zakwalifikowanego jako zabieg z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych, z wykazem zabiegów określonym w załączniku nr 4 do zarządzenia w sprawie umów w rodzaju leczenie uzdrowiskowe. Przeprowadzony w 2016 r. ogółem u 15 pacjentów z badanej próby⁶¹ (16,7%) zabieg pod nazwą „Zbiorowe ćwiczenia w basenie”, zakwalifikowany jako zabieg z wykorzystaniem naturalnych surowców leczniczych „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” (93.3104) nie był tego rodzaju zabiegiem, ponieważ wykonywano go w basenie rehabilitacyjnym ATRIUM, w którym nie było wody leczniczej.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że *od czasu uzyskania informacji od naczelnego lekarza uzdrowiska, iż woda ze źródła Barbara nie może być wykorzystywana do realizacji zabiegu zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą, Spółka nie realizuje ww. zabiegów.*

Ogółem w latach 2016-2017 udzielono 57 062 zabiegów wykazanych pod nazwą „Zbiorowe ćwiczenia w basenie z wodą leczniczą” (93.3104), które wykonano bez użycia wody leczniczej.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 8, 14-26, 147-165)

4. Stwierdzono przypadki niezgodności zapisów regulaminu podmiotu leczniczego i faktycznej działalności Zakładu, dotyczących funkcjonowania komórek organizacyjnych, z danymi w rejestrze podmiotów wykonujących działalność leczniczą, co stanowiło naruszenie art. 107 ust. 1 ustawy o działalności leczniczej, stanowiącym, że podmiot wykonujący działalność leczniczą, wpisany do rejestru, jest obowiązany zgłaszać organowi prowadzącemu rejestr wszelkie zmiany danych objętych rejestrem w terminie 14 dni od dnia ich powstania.

Komórka organizacyjna pod nazwą Dział Fizjoterapii „Pawilon Angielski” nie została wykazana w RPWDL, jednak w regulaminie organizacyjnym podmiotu leczniczego obowiązującym od 1 stycznia do 31 maja 2018 r. określono, że w ramach Zespołu Rehabilitacji Leczniczej z Zakładem Przyrodolecznictwa funkcjonuje Dział Fizjoterapii „Pawilon Angielski”. Komórka ta faktycznie funkcjonowała. Z kolei z RPWDL wynikało, że w Zakładzie Przyrodolecznictwa⁶² funkcjonowała, działająca odrębnie, komórka organizacyjna o nazwie Dział Kinezyterapii Fortunat, której nie określono w regulaminie organizacyjnym obowiązującym od 1 stycznia do 31 maja 2018 r.

Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że w regulaminie organizacyjnym obowiązującym od 1 stycznia 2018 r. wskazano komórkę organizacyjną o nazwie Dział Fizjoterapii Fortunat, który to Dział zawiera zarówno kinezyterapię jak i fizykoterapię.

⁶⁰ W 2018 r. wprowadzono opłaty za nieuczestniczenie przez pacjenta w zabiegach rehabilitacyjnych wykonywanych w ramach leczenia uzdrowiskowego bez uzasadnionej przyczyny medycznej.

⁶¹ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 6357/2016, 12625/2016, 7416/2016, 27723/2016, 27742/2016, 27772/2016, 10714/2016, 20951/2016, 6078/2016, 7488/2016, 10795/2016, 14889/2016, 16827/2016, 23022/2016, 24765/2016.

⁶² Według RPWDL i ewidencji naczelnego lekarza: „Zakład Przyrodolecznictwa”; według regulaminu obowiązującego od stycznia do maja 2018 r.: „Zespół Rehabilitacji Leczniczej z Zakładem Przyrodolecznictwa”.

Jednocześnie poinformował, że Spółka planuje aktualizację wpisu do RPWDL do dnia 25 maja 2018 r. W dniu 28 maja 2018 r. (w trakcie kontroli NIK) Spółka złożyła wniosek o zmianę wpisu do RPWDL, który m.in. dotyczył dostosowania danych w rejestrze do faktycznej działalności i struktury organizacyjnej.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 24-90, 151-188; tom II str. 14-26, 174, 417-419)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. W ewidencji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego wykazano, zgodnie ze zgłoszeniem Spółki, Sanatorium „Jesienna Rezydencja” oraz Sanatorium Uzdrowiskowe „Pawilon Angielski” jako odrębne zakłady lecznictwa uzdrowiskowego (sanatoria uzdrowiskowe). Zakłady te, w świetle regulaminów organizacyjnych (Oddział Uzdrowiskowy „Jesienna Rezydencja” oraz Oddział „Pawilon Angielski” — w okresie od września 2016 r. do końca 2017 r.) były wykazywane jednocześnie jako komórki organizacyjne dwóch innych jednostek figurujących w ewidencji jako zakłady lecznictwa uzdrowiskowego, tj. odpowiednio Sanatorium Uzdrowiskowego Fortunat i Kardiologicznego Szpitala Uzdrowiskowego. Zarząd Spółki, w regulaminach organizacyjnych: obowiązującym z dniem 1 stycznia 2018 r., zmienionym z dniem 1 czerwca 2018 r. oraz we wniosku do NLU z dnia 28 maja 2018 r. o aktualizację danych w ewidencji zakładów lecznictwa uzdrowiskowego⁶³, uregulował strukturę organizacyjną zakładów lecznictwa uzdrowiskowego.

(dowód: akta kontroli, tom I str. 24-56; tom II str. 14-26, 174-235)

2. W badanej próbie dokumentacji medycznej wybranej losowo próby 90 pacjentów stwierdzono przypadki nieudokumentowania przez lekarzy przeprowadzenia cotygodniowych badań kontrolnych oraz badań końcowych pacjentów, potwierdzających w sposób jednoznaczny przeprowadzenie tych badań zgodnie z wymogami załącznika nr 1 do rozporządzenia w sprawie świadczeń gwarantowanych (dotyczyło to odpowiednio 13 i siedmiu pacjentów⁶⁴), a także brak jednoznacznych zapisów w historii choroby, uzasadniających konieczność nieobecności pacjentów podczas zabiegów z powodu dolegliwości zdrowotnych (27 pacjentów⁶⁵). Prezes Zarządu wyjaśnił m.in., że badania kontrolne i badania końcowe są przez lekarzy przeprowadzane, jednak nie zawsze zawierają odpowiednią formułę „badania kontrolnego” lub „badania końcowego”. W niektórych przypadkach badaniem kontrolnym jest samo badanie, wpisane pod datą przeprowadzenia tego badania lub jako wizyta, a w przypadku badań końcowych tożsama z badaniem końcowym jest także epikryza, a czasem badaniem końcowym jest samo badanie wpisane pod datą badania końcowego.

Zdaniem NIK, sposób dokumentowania badań pacjentów, którym udzielano świadczeń finansowanych z NFZ, powinien w sposób jednoznaczny potwierdzać ich przeprowadzenie zgodnie z rozporządzeniem w sprawie świadczeń gwarantowanych oraz uzasadniać ewentualne zwolnienie pacjenta z planowanych zabiegów.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 147-165, 415-416)

⁶³ W trakcie kontroli NIK nastąpiła zmiana regulaminu z dniem 1 czerwca 2018 r. oraz złożono wniosek do NLU.

⁶⁴ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 500/2016, 4636/2016, 24765/2016, 10876/2017, 24169/2017, 1409/2018, 26223/2016, 8/2017, 12552/2017, 25885/2017, 9578/2017, 22245/2017, 4452/2018 (badania kontrolne); 4190/2018, 1409/2018, 27385/2017, 24169/2017, 10876/2017, 10714/2016, 500/2016 (badania końcowe).

⁶⁵ Numery pacjentów w księdze głównej przyjęć i wypisów: 500/2016, 10714/2016, 26223/2016, 6078/2016, 12632/2016, 14889/2016, 16827/2016, 23022/2016, 168/2017, 9305/2017, 13954/2017, 20484/2017, 4240/2018, 2962/2018, 231/2018, 6378/2016, 19/2016, 8/2017, 1456/2017, 6330/2017, 9578/2017, 24276/2017, 4452/2018, 1322/2018, 3032/2018, 1599/2018, 2750/2018.

3. Uwzględniając, że Spółka jest zobowiązana do 31 grudnia 2018 r. dostosować organizację zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego do przepisów rozporządzenia w sprawie wymagań wobec zakładów i urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego, NIK zwraca uwagę na stwierdzone w trakcie oględzin niektóre niezgodności z przepisami ww. rozporządzenia dotyczące: braku sali wypoczynkowej w Szpitalu Kardiologicznym, braku leżanek w Dziale Hydroterapii „Stare Łazienki” i Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski”, braku oddzielenia dla każdej płci sal wypoczynkowych w Dziale Hydroterapii „Stare Łazienki” i Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski”, braku wywieszonych przepisów porządkowych dla korzystających z urządzeń, braku informacji o godzinach wykonywania zabiegów w Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala, niesprawną instalację do podgrzewania wody w pijalni oraz nieprawidłowe oznaczenie Źródła „Celińskiego” jako wody leczniczej w pijalni. Z wyjątkiem prac wymagających kompleksowej modernizacji, którą Spółka prowadziła w 2018 r., wszystkie pozostałe niezgodności zostały usunięte w trakcie kontroli NIK.

W sprawie braku wywieszonych przepisów porządkowych dla korzystających z urządzeń w Dziale Hydroterapii „Stare Łazienki”, Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala i Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski”, prezes wyjaśnił m.in., że *przepisy porządkowe mają charakter wydruku, w związku z tym zdarza się że ulegają zniszczeniu*. Ponowne oględziny przeprowadzone w dniu 23 maja 2018 r. wykazały, że przepisy porządkowe zostały umieszczone w widocznych miejscach w trzech ww. działach.

W sprawie braku informacji o godzinach wykonywania zabiegów w Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala, prezes Zarządu wyjaśnił: *Baza zabiegowa pracuje w godzinach niezbędnych do realizacji świadczeń a pacjenci na kartach zabiegowych mają wyznaczone godziny zabiegów na każdy dzień pobytu i na podstawie karty realizowane są zabiegi*.

W sprawie niedostosowania do osób niepełnoprawnych wejścia do toalety w pijalni uzdrowiskowej, prezes Zarządu wyjaśnił, że: *w związku z brakiem możliwości przystosowania wejścia do toalety istniejącej w budynku pijalni, osoby niepełnosprawne poruszające się na wózkach kierowane są do toalety przystosowanej na te cele znajdującej się w sąsiednim budynku Atrium na pierwszej kondygnacji, dodatkowo w pijalni polecono umieszczenie w widocznym miejscu pisemnej informacji w tej sprawie*.

W sprawie regulaminu porządkowego w pijalni uzdrowiskowej przed wejściem (umieszczonym na wysokości około 1 m nad ziemią) oraz braku regulaminu przed drugim wejściem, prezes wyjaśnił: *wejściem głównym do pijalni uzdrowiskowej jest wejście od strony północnej, natomiast drugie (od strony wschodniej) jest wejściem głównym do pijalni czekolady, stąd lokalizacja regulaminu w tym właśnie miejscu. Dokonano zmiany miejsca i wysokości na jakiej zawieszono regulamin porządkowy, aby był on widoczny i czytelny dla osób w pozycji stojącej*.

(dowód: akta kontroli, tom II str. 19-26, 47-63, 143-146, 167-172)

4. W dniu 15 maja 2018 r. w trakcie oględzin, przeprowadzonych przez NIK, w wybranych komórkach organizacyjnych Zakładu Przyrodoleczniczego, stwierdzono brak możliwości określenia rodzaju surowca/produktu (który wykorzystywano do zabiegów jontoforezy borowinowej w Dziale Fizjoterapii Kardiologicznego Szpitala oraz Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski”), a także jego terminu ważności przydatności do użycia.

Na plastikowym wiaderku o pojemności 10 kg w Dziale Fizjoterapii Szpitala widniała etykieta *Borowina w formie pasty*⁶⁶, a w Dziale Fizjoterapii „Pawilon Angielski” na takim samym pojemniku nie było etykiety. Według wyjaśnień kierownika Zakładu Przyrodoleczniczego, materiał został przełożony do ww. wiaderka z pojemników borowiny z Kamienia Pomorskiego, znajdującej się w remontowanym budynku pn. „Werandki”. W ww. budynku stwierdzono, że było tam jedno wiadro o pojemności 20 kg, na którym widniała naklejona ręcznie białą kartką papieru (bez identyfikacji producenta lub dostawcy) informacja o właściwościach borowiny, wraz z datą 15 luty 2019 r. Jednocześnie na drugiej kartce naklejonej na wiadro widniał napis *Borowina Uzdrowisko Kamień Pomorski*.

Prezes Zarządu wyjaśnił: *Zabiegi wykonywane są przez pracowników z długoletnim stażem w Uzdrowisku, którzy znają stosowane produkty. Pojemniki z borowiną nie zostały oznaczone przez przypadek. Borowina okazana podczas oględzin była borowiną „testową” którą spółka otrzymała w sierpniu 2017 roku z Uzdrowiska Kamień Pomorski. Podał także, że borowina używana w Dziale Fizjoterapii została przełożona do plastikowego wiaderka, z którego nie usunięto etykiety „borowina ze złoża Kołobrzeg”. Pojemnik ten dotyczył materiału, który został wcześniej przekazany na cele dydaktyczne przez Uniwersytet Medyczny w Lublinie pracownikowi Spółki, kierownikowi Działu Fizjoterapii (współpracownikowi Uniwersytetu), na potrzeby realizacji zajęć dydaktycznych ze studentami w Spółce.*

(dowód: akta kontroli, tom II str. 47-63, 143-146, 167-172, 422-433)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁶⁷, wnosi o:

- 1) zaprzestanie wykorzystywania produktów, które nie są naturalnymi surowcami leczniczymi do udzielania zabiegów bodźcowych, określonych w załączniku nr 4 do zarządzenia NFZ w sprawie umów w rodzaju lecniectwo uzdrowiskowe,
- 2) realizowanie udzielonych świadczeń opieki zdrowotnej w rodzaju lecniectwo uzdrowiskowe, zgodnie z warunkami określonymi w rozporządzeniu w sprawie świadczeń gwarantowanych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁶⁶ Podany na etykiecie skład: m.in. borowina ze złoża Kołobrzeg (producent).

⁶⁷ Dz. U. z 2017 r. poz. 524, ze zm. Zwana dalej *ustawą o NIK*.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, dnia 2 lipca 2018 r.

Kontroler

Przemysław Fidecki
Doradca ekonomiczny

(—)

.....
podpis

Dyrektor

Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

(—)

.....
Podpis